

ENVER PAŞA

"**Damat ve Yaver-i Hass, Hazret-i Şehriyari Enver**" şeklinde kartviziti olan Enver Paşayla, Risale-i Nur'un tercümanı Bediüzzaman Said Nursî'nin tanışmaları ve dostlukları tâ **İkinci Meşrutiyet** senelerinde başlamıştı.

Bütün hayatında tezatsız ve tenakuzsuz rehber bir şahsiyet olan Bediüzzaman, ömrünün ilk senelerinden beri hürriyetçi ve "**meşrutiyet-i meşrua**" taraftarı olan "**Çağımızda Bir Asrı Saadet Müslümanı**"ydı.

Muhterem doktor Cahit Öney "**Meşrûtiyet**" başlıklı bir dörtlüğünde bu meseleyi şöyle ifade ediyordu.

"Baştacı iken tutmadı meşrûtiyyet,
Alkışlanıyor şimdi de cumhuriyet.
İnsan soruyor, hangisi efdal acaba?
Üstadımızın hasreti: Meşrûiyyet!"

İslâmî hürriyetin, adaletin ve meşruiyetin bir temsilcisi olarak Selanik Hürriyet meydanında ilk konuşmayı ve nutku kendisi söylemişti.

İşârâtü'l-İcaz'ın Kâğıt Masrafı

Bediüzzaman'ın daha sonraki senelerde ve Birinci Cihan Harbinde gönüllü milis albayı olduğu zamanlarda da *Enver Paşa'nın amcası Halil Paşa'yla*, talebesi ve fedâisi Molla Habib vasıtas ile haberleşmeleri olmuştu. Molla Habib bu haberleşme vazifesini büyük bir kahramanlıkla yaptıktan sonra, eski ismi Vastan olan Gevaş'ta Rus kuvvetleri tarafından şehid edilmişti.

Milis albayı Gazi Said Nur, 1918 Haziran'ında Sibiry'a'daki Rus esaretinden dönüşünde, harbin en ateşli günlerinde cepheye yazdığı İşârâtü'l-İcaz ismindeki hârîka tefsirini İstanbul matbaalarında bastırırken, şiddetli ısrarla Harbiye Nazırı Enver Paşa kitabın kâğıt masrafını kendisi karşılamıştı. Bu sıralarda yine Bediüzzaman, Enver Paşa ve diğer Osmanlı paşalarının ısrarıyla, ordu-yu hümayunun adayı olarak, *Dârü'l-Hikmet'l-İslâmiye*'ye âza olarak tayin edilmişti. Kendisine harp madalyası ve gazilik beratı verilmişti. Bir gazi olduğu için günlük yemekleri de Ayasofya aşhanesi tarafından karşılanıyordu.

Osmanlı Cihan Devletinin son padişahı Sultan Vahîdüddin Han, Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendinin ve Harbiye Nâzırı Enver Paşanın imzalarıyla Darü'l-Hikmet'e tayin

edildiği zaman, aslen Doğubeyazıtlı, Molla Habib'in arkadaşı Molla Süleyman Ayaz (1894-25 Haziran 1974) Üstad Bediüzzaman'la İstanbul'da çok zaman beraber bulunuyordu.

Mustafa Kemal'i Seçmeyin

Süleyman Ayaz, Şarktan talebesi olduğu Bediüzzaman'ın Rus esaretinden firar edip Osmanlı payitahtı İstanbul'a döndüğünü Tanin gazetesinde okuyarak öğrenip, tekrar Üstad'ının hizmetine girdiğini bize Bandırma ve Biga'daki görüşmelerimizde anlatmıştı. Kütüphanesinde Üstad'ın eski eserlerini birer yâdigâr olarak saklıyordu, bunları hep bize vermişti.

1921 senelerinde İstanbul'da Üstad'la geçen hatıralarını anlatırken, bir gün sandala binerek Kız Kulesi'ne gidişlerini anlatmıştı. O zamanlar Türkistan'da bulunan Enver Paşa'dan Üstad Bediüzzaman'a gelen bir mektuptan da bahsetmişti.

Sandal gezisi ve Kız Kulesi bahsi olunca ben merak ve heyecanla; "*Süleyman amca, demek böyle gezmeye ve Kız Kulesi gibi yerlere de mi giderdiniz?*" diye sorunca, merhum Süleyman Ayaz, "**Elbette Hazret-i Üstad'ın böyle gezmek gibi ve bazen ibret için sinemaya gitmek gibi âdeti de vardı.**" şeklinde gülerek cevap vermişti.

Süleyman Ayaz'ın verdiği bilgiye göre, Üstad, Kız Kulesi'nde oturup ders yapıp, etrafı temaşa ve tefekkür ederken, çantasından bir mektup çıkarıp okuyor. Bu mektup Türkistan'daki Enver Paşa'dan gelmektedir.

Bediüzzaman'ın mühim şahsiyetini bilen ve takdir eden Enver Paşa, mektupta Reisicumhur seçiminin önemine işaret ederek, Mustafa Kemal'in seçilmemesi gerektiğini söylüyor, reisicumhurun seyyidlerden veya Âl-i Osman'dan seçilmesi için ısrarla tavsiyelerde bulunuyor. Bu hususta gayret göstermesini rica ediyor.

Bediüzzaman çantasından bir kâğıt çıkarıyor ve "**Ey kahraman-ı hürriyet!**" diye hitabesiyle başlayan bir mektup yazarak Türkistan'daki Enver Paşaya postallyor.

Üstad Bediüzzaman'ın Tarihçe-i Hayat'ında ise Kafkas cephesinde milis albayı olarak gösterdiği büyük kahramanlıkların Enver Paşa ve diğer kumandanlar tarafından büyük bir hayranlıkla ve takdirlerle karşılandığı ifade edilmektedir.

Bediüzzaman, İstiklâl Harbi senelerinde, İstanbul'da "*Sünuhat*" isimli bir eser neşretmişti. Bu kitabın "[Rü'yada Bir Hitâbe](#)" kısmının devamında, düşmanların İtihad Terakki erkânına ve bu arada Enver Paşa'yla Said Halim Paşa'ya olan şiddetli hücumları karşısında Bediüzzaman, o vatanperverlerin yanında yer almıştı. Bediüzzaman bu meseleyi; düşmanların bu kahramanların azim ve sebatkârlıklarından, İslâmiyet düşmanlarının zehirlerine vâsita olmayışlarından dolayı desteklediğini ifade ediyor ve diyor ki:

"Bence yol ikidir. Mizanın iki kefesi gibi... Birinin hiffeti, ötekinin sıkletine geçer. Ben tokadımı Antranik'le beraber Enver'e; Venizelos ile beraber Said Halim'e vurmam. Nazarımda vuran da sefildir.."

Enver Paşa Türkistan'da

"1903'de Harbiye'den Kurmay yüzbaşı olarak çıkan Enver, İttihat ve Terakki'ye ilk katılan genç subaylar arasında idi. Cesareti, karar kesinliği, muhatablarını tesir altında bırakan şahsiyeti, mazbut hayatı ile kısa zamanda öne geçti. 1908 senesi 9 Haziran'ında Reval limanında *Rus Çarı İkinci Nikola* ile İngiltere Kralı Beşinci Jorj arasında, "**Hasta Adam**" Osmanlı İmparatorluğunun mirâs taksimi üzerinde anlaşma haberi sonucu, bir kurtuluş yolu olarak benimsenen meşrutiyetin ilânı için emrindeki kuvvetlerle Sultan Hamid'e karşı ayaklanmak için, o günlerin söyleyişi ile dağa çıkan genç zabitler arasında o da vardı: Hürriyet kahramanı olarak anılması bu öne çıkışındandır."

"Bediüzzaman'ı, **23 Temmuz 1908'de Selânik'te**, bir din ve maneviyat şahsiyeti olarak ilk nutkunu verdiği gün tanımıştı. 1913'de, Balkan Harbinin felâketi neticeleriyle ülke dertli ve ümitsiz iken, iki rütbe birden terfi ederek mirliva (tümgeneral) rütbesiyle **otuz iki yaşında Osmanlı İmparatorluğu Harbiye Nâzırlığına** geldi. Orduyu kısa sürede ıslâh etti, bir süre Berlin'de ateşemiliter olarak bulunmuş. Alman ordusunun kudretini görmüştü. Bu kuvvete inanmış olarak Birinci Dünya Harbinin başında Almanlarla müttefik olarak harbe girmemizde en büyük tesir ondan oldu. Yaşlı ve hasta padişah Sultan Reşad'ın yerine başkumandan vekili olarak da orduların idaresi elinde idi. Başta Sarıkamış felâketi, birçok yanlış hareketlerde bulunduğu şüphe yoktu."

"Bu tarafı yanında, vatansever, mânevî değerlere bağlı, ferdî ahlâk sahipliği üzerinde kendisini sevmeyenler bile birleşiyordu. Balkan Harbinde tarihin en büyük yenilgilerinden birisine uğramış ordudan Birinci Dünya Harbinde ve Millî Mücadelede hârikalar başarmış ordunun bu kendine gelişinde Enver'in emeklerinin büyük olduğu kaydedilir."

"Mondros Mütarekesinden önce, Bolşevik (Komünist) İhtilâlinin yapıldığı Rusya'ya gitti, oradan gizlice, istiklâlini yeni ilân etmiş Buhara'ya geçti ve bu tarihî Türk beldesini istilâyâ kalkışan Ruslarla mücadeleye girişti. Önce başarıya ulaştı, fakat komünistlerin büyük kuvvetler göndermeleri karşısında, o tarihte Afgan veliahdı Emanullah Hanın Kâbil'e gelmesi teklifini reddetti. Valcuan'da elinde kılıncı Rus saflarına hücum ederken şehid düştü. Bediüzzaman'ın,

'Ben tokadımı Antranik'le beraber Enver'e vurmam...'

dediği günlerde, Osmanlı İmparatorluğumuzun sabık Harbiye Nazırı ve Başkumandanı, Buhara'da bağrından İslâm dünyasının en yüce âlimlerini yetiştirmiş, İslâm medeniyetinin unutulmaz merkezlerinden birisi olmuş, bir zamanlar Harzemşâhlar devletine pâyitahtlık yapmış ülkede Rus'a karşı kurtuluş kavgasını yürütüyordu."

"Bir Ermeni komitacısı olan Antranik'le, Osmanlı Devletinin Harbiye Nazırı Enver Paşa'yı bir tutmam, diyen Bediüzzaman'ın bu güzel görüşünü daha iyi anlamak için Ermenilerin Antranik paşa dedikleri adamla ilgili şu bilgilere bakalım:

Antranik kimdir?

"Birinci Dünya Savaşından önce ve savaş sırasında Türklere karşı kurulan Ermeni çetelerinin en ünlü komutanıdır. 1865 yılında Şebinkarahisar'da doğdu. Soyadı Ozanyan'dır. Çocukluğunda İstanbul'a geldi, bir süre işçi olarak çalıştıktan sonra 1884 ve 1896 yıllarında Ermenilerin Sasun (Bitlis), Muş ve Van'da çıkardıkları isyanlara katıldı. **Osmanlı Devletine karşı savaştı.** Ününü **1901 yılında çıkan Muş isyanında** ve çatışmalarında elebaşılık yaptı, '*Antranik Paşa*' lâkabını aldı.

"1905 yıllarında Bulgaristan'a geçti. Taşnak Partisinin faal üyelerinden olarak Bağımsız Ermenistan Devleti için çalıştı. 1907'de Taşnak Partisi Genel Kurulunda parti yöneticileriyle anlaşamadığı için ayrıldı. 1908'de Taşnak yöneticileri kendisine Osmanlı Meclisinde Ermeni milletvekilliği teklif ettilerse de kabul etmedi. İsviçre, İngiltere ve Fransa'ya gitti. **1912 yılında** Bulgaristan'a döndü ve Bulgar ordusunda görev alarak **Balkan Savaşları'nda Osmanlılara karşı Bulgar subayı olarak savaştı.**

"1914'de Birinci Dünya Savaşı başlayınca, Rusya'ya geçti ve Tiflis'te çetesini kurarak, Ermeni birlikleriyle Rus ordusu saflarında yer

aldı. Osmanlı kuvvetlerine karşı savaştı. 1918 Sovyet ihtilali, Şebinkarahisarlı Antranik'e 'general' unvanını verdi. Kafkasya Ermenistanı askeri bakımdan onun yönetimindeydi. Bu arada Ruslar çekilmeye başlayınca, Türk ordularına karşı Erzurum'u savunacak olan Ermeni birliklerinin başına geçti. Fakat Türk askeri karşısında Ermeni birlikleri dağılıncaya, tekrar Rusya'ya kaçtı.

"Bu kez Sovyetler'den gereken ilgiyi göremeyince, Erivan'a geçti. Ermeni birliklerini dağıttı, silâhlarını teslim etti. Erivan'dan Tiflis'e döndü ve Avrupa'ya geçerek oradan Amerika'ya ulaştı. **1922'den 1927'ye kadar Amerika'da yaşadı ve orada öldü.** Kemikleri 1928'de Amerika'dan alınarak Paris'e götürüldü ve orada Pere La Chaise mezarlığına gömüldü. Doğumunun yüzüncü yıldönümünde, yani 1965'de dünyanın her yerinde Ermeniler tarafından anıldı. Hatta bugünkü Sovyet Ermenistanı'nda bir kasabaya "**Şebinkarahisar**" adı verilerek heykeli dikildi."

(bk. Necmeddin ŞAHİNER, Son Şahitler-I)